

- Одређење проблема које Нацрт закона треба да реши

Важећи Закон о девизном пословању („Службени гласник РС”, број 62/2006) ступио је на снагу 27. јула 2006. године (у даљем тексту: Закон). Циљ доношења тог закона био је наставак процеса либерализације токова плаћања и наплата у пословању са иностранством која је била уведена претходно важећим законом, као и усаглашавање са прописима који су донети у међувремену, а који су функционално повезани са законом који уређује девизно пословање.

Приоритетни циљ предложених измена и допуна Закона је реализација Акционог плана Владе Републике Србије о прописима које би требало ускладити са правилима и принципима Светске трговинске организације и стратешког опредељења Републике Србије да постане члан те организације.

Измене Закона сачињене су и у складу са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању. Овим Споразумом, у делу којим је регулисано кретање радника, пословно настањивање, пружање услуга и капитал, предвиђено је да се могу уредити пословно настањивање и пословање привредних друштава и држављана на својој територији, ако се тим прописима привредна друштва и држављани других страна не дискриминишу у поређењу са њиховим привредним друштвима и држављанима. Чланом 54. Споразума у погледу финансијских услуга предвиђено је да ниједној страни неће бити ускраћено право да из опреза предузима мере, укључујући мере за заштиту улагача, депонената, осигураника или лица према којима пружалац финансијских услуга има фидуцијарну обавезу, или да обезбеди интегритет и стабилност финансијског система, али да ове мере не смеју да се користе као средство за избегавање обавеза које је страна преузела овим Споразумом.

Одредбе члана 63. Споразума које гласе: „У погледу трансакција на капиталном и финансијском рачуну биланса плаћања од ступања на снагу овог Споразума, стране ће обезбедити слободно кретање капитала које се тиче кредита за комерцијалне трансакције или пружање услуга у којима учествује лице која има пребивалиште у једној од страна и финансијске зајмове и кредите, с роком доспећа дужим од годину дана”; и „Заједница и Србија ће такође осигурати, након четири године од ступања на снагу овога Споразума, слободно кретање капитала које се односи на портфолио инвестиције и финансијске зајмове и кредите с роком доспећа краћим од годину дана” определиле су степен либерализације овог Нацрта закона.

Нацртом закона су предложене мере које ће имати позитиван утицај у дужем временском периоду на економску активност у земљи.

При изради Нацрта закона анализирано је и стање у 2009. години у земљи, које карактерише пад привредне активности и смањење тражње. Смањењу укупне тражње у земљи допринео је у највећој мери пад домаће тражње, али је исказано и значајно смањење извозне тражње. Пад извозне тражње за производима из Србије узрокован је рецесијом у развијеном свету. Домаћа тражња је пала услед великог пада прилива капитала из иностранства, а делом и услед повлачења девизне штедње, што је заједно довело до великог пада кредитне активности. Велики прилив страног капитала преко кредита и приватизације био је главни извор финансирања велике потрошње у Србији током 2005. до средине 2008. године. Нагло окретање тренда у Србији од великих капиталних прилива ка њиховом наглом заустављању, јесте класичан случај „sudden stop”-а. Нагло заустављање прилива директних кредита из иностранства (cross-border) директна је последица светске финансијске кризе. Докапитализација банака која је била доминантан извор додатних средстава у претходним кварталима у 2009. години је скоро потпуно стала. Динамика кретања новчане масе, посматрајући агрегат М2, који укључује девизне депозите имала је исте тенденције, што је било последица три дивергентне тенденције: прво је дошло до смањења нето девизних резерви, а што је утицало на смањење новчане масе, а тиме и агрегатне тражње.

Пре удара кризе Србија је имала уравнотежен платни биланс (односно повремено суфицит) који је био резултат великог текућег дефицита (робе и услуге и сл) и компензирајући исто тако великог суфицита капиталног рачуна. Због ниске домаће тражње (финалне и инвестиционе потрошње), обим економских односа са иностранством је редукован, а дефицит текућег рачуна релативно низак.

- Циљеви који се постижу његовим доношењем

Нацрт закона предвиђа потпуно уклањање административних ограничења у спољнотрговинском промету до рока од годину дана, након чега се посао евидентира као кредитни, без обзира на време наплате односно плаћања. У том смислу, извозници и увозници имаће потпуну слободу реализације послова са иностранством.

Прецизније су дефинисани кредитни послови у Републици, као и гаранцијски послови, посматрано у односу на учеснике у трансакцији и валути у којој је кредит деноминираан.

Појам банкарских гаранција, које се сматрају кредитним пословима са иностранством, проширује се тако да обухвата и авале и друге облике јемства предвиђене Законом о банкама, чиме се врши усклађивање са тим законом.

Истовремено се наводи да се кредитним пословима са иностранством, поред кредита и зајмова који су закључени у девизама, сматрају и кредити и зајмови у динарима које у складу са одредбама овог закона међународне финансијске организације и развојне банке или финансијске институције чији су оснивачи стране државе одобравају резидентима, као и кредити у динарима које банке одобравају нерезидентима.

Прецизирана је могућност пребијања дуговања и потраживања по реализованом спољнотрговинском промету робе и услуга, и по кредитном послу са иностранством, у циљу намирања обавеза без употребе новца и избегавања банкарских трошкова.

Уводи се обавеза извештавања девизног инспектората о плаћањима резидената правних лица и предузетника нерезидентима чије је седиште у земљама које имају привилеговане пореске системе.

Нацрт предлаже ближе уређење услова за обављање делатности трансфера новца у међународном платном промету у складу са актом који доноси Министарство финансија. Издавање дозвола за обављање мењачких послова и контрола преноси се са Народне банке Србије на Девизни инспекторат, како је пракса у другим државама. Укида

се обавеза уноса добити по основу инвестиционих радова остварене у иностранству, као и девиза које служе као гаранција за исправност извршених радова у иностранству.

Што се тиче области кредитирања, код кредитних послова са иностранством уводи се могућност давања кредита и зајмова у динарима банкама, резидентима правним лицима и предузетницима од стране међународних финансијских организација и развојних банака или финансијских институција чији су оснивачи стране државе, под условима које пропише НБС.

Свим резидентима - правним лицима омогућава се да у своје име, а за туђ рачун узимају кредите и зајмове од нерезидентата, као и да нерезидентима одобравају комерцијалне зајмове. Међутим, кредитне послове са иностранством не може закључивати резидент - физичко лице, док је резиденту - огранку страног правног лица омогућено да од нерезидента - оснивача узима субординиране кредите и зајмове (кредити са роком дужим од 5 година, као облик директне инвестиције). Резидент - правно лице које је Република Србија основала посебним законом ради финансирања извоза, може обављати кредитне послове са иностранством у складу са тим посебним законом.

Нацрт проширује број ситуација у којима се изузетно дозвољава плаћање у Републици у девизама на:

- програме и пројекте који се финансирају из развојне помоћи ЕУ
- донације у хуманитарне, научне и културне сврхе
- банкарске гаранције уколико је та гаранција услов реализације основног посла који се у Републици може вршити у девизама;
- накнаде трошкова за службени пут у иностранство, који се може извршити и у ефективном страном новцу
- уплате зарада запосленима у дипломатско конзуларним представништвима и међународним финансијским организацијама у Србији.
- банка плаћа по налогу нерезидента – купца робе или услуге, коме одобрава робни кредит, продавцу те робе или пружаоцу услуге у спољнотрговинском промету.

Наведене измене би требало да олакшају пословање привредних субјеката.

Изменом одредаба које се односе на Девизни инспекторат омогућава се унапређење рада Девизног инспектората кроз успостављање ефикасније организације посла, јер ће се планирање и спровођење контрола фокусирати на рад привредних субјеката код којих је појачан ризик престопа.

- Које су друге могућности за решавање проблема?

Приликом израде Нацрта закона законодавац није био у могућности да разматра друга решења с обзиром на то да су Споразумом о стабилизацији и придруживању дате смернице за либерализацију капиталних и текућих трансакција. Споразумом је процењено да је потребно време од четири године како би се успоставила одржива макроекономска стабилност и испунили предуслови за неутралисање потенцијалних негативних ефеката либерализације токова краткорочног капитала.

- Зашто је доношење акта најбоље за решавање проблема?

Као што је већ наведено, предложене измене се односе на материју која се искључиво регулише законом, тако да није било могућности за решавање проблема на други начин.

- На кога ће и како највероватније утицати решења у Закону?

Нацрт закона ће имати позитиван утицај на пословање привредних друштава и финансијских институција. Позитиван утицај се очекује пре свега, у стварању услова за стабилније и сигурније пословање. Даје се и правни основ за доношење подзаконских аката Владе које ће олакшати пословање привредних субјеката, као и заштитне мере које ће омогућити стабилније, ликвидније и сигурније пословање.

-Који су трошкови које ће примена закона изазвати грађанима и привреди посебно малим и средњим предузећима

Примена овог акта неће изазвати ни грађанима ни привреди издвајање додатних трошкова.

-Да ли доношење закона стимулише појаву нових привредних субјеката на тржишту и тржишну конкуренцију?

Предложени Нацрт закона допринеће пре свега смањењу негативних ефеката светске економске кризе који се рефлектују и на домаће тржиште капитала, на начин који ће омогућити стабилније, ликвидније и сигурније пословање. Такође, омогућиће лакше пословање привредних субјеката која послују са иностранством.

- Да ли су заинтересоване стране имале прилику да изнесу своје ставове о Нацрту закона?

При изради Нацрта закона тражени су и узети у обзир иницијативе и предлози свих релевантних субјеката и то: надлежних министарстава, Народне банке Србије, Привредне коморе Србије, Удружења банака Србије и међународних пословних удружења.

-Које ће мере током примене акта бити предузете да би се остварили разлози доношења акта?

Министарство финансија и Народна банка Србије имају обавезу да усагласе своја подзаконска акта са овим законом у роковима предвиђеним законом и да, на одговарајући начин, о томе обавесте учеснике на тржишту, а и ширу јавност.

У поступку примене овог Нацрта Девизни инспекторат је дужан да преузме предмете, документацију, архиву, базе података, средства за рад, потребан број запослених, као и део информационог система и неопходну информатичко технолошку опрему, које је Народна банка Србије користила за обављање послова пријема и обраде захтева за обављање мењачких послова, вођења регистра података о привредним субјектима који се баве мењачким пословањем, као и да изради неопходна акта за спровођење послова који су му овим Нацртом пренети у надлежност.

V Процена финансијских средстава потребних за спровођење Закона о изменама и допунама закона о девизном пословању

Предложеним изменама закона, Девизни инспекторат добија нову надлежност која се односи на контролу мењачких послова, за чије спровођење потребна средства у буџету Републике Србије у износу од 35,5 милиона динара. Наведена средства су потребна за стварање услова за обављање контроле мењачких послова.